

6.1 Delmål 1: IN skal bidra til økt innovasjon i næringslivet i hele landet

I Economic Survey (2007) sier OECD at: "There is a puzzle about Norway". Det forundrer OECD hvordan den norske økonomien, som tilsynelatende bryter alle "regler" for god produktivitetsspolitikk, kan være blant de raskest voksende innenfor OECD de siste 30 årene. I følge anerkjente undersøkelser er innovasjonsnivået i Norge relativt svakt sammenlignet med andre land. Men når det gjelder resultatene av all innovasjonsaktivitet, som f.eks. sysselsetting, verdiskaping, næringslivets konkurranseevne og produktivitet – ligger Norge blant de fremste landene i verden. Dette paradokset omtales som "den norske gåten", og kan ha mange, sammenflettede årsaker og forklaringer.

Næringslivet har en nøkkelrolle når det gjelder å løse samfunnsmessige utfordringer og utløse nye muligheter for verdiskaping. Viktige samfunnsmessige utfordringer i vår tid, og samtidig drivere for innovasjon, er megatrender som globalisering, klima og miljø, demografi, urbanisering og individualisering. Selv om det nå går godt med Norge og norsk næringsliv, vil det være nødvendig å stimulere til økt innovasjon og det er vår oppfatning at dette vil bety stadig mer for å løse samfunnsutfordringene.

Drivkraften og ansvaret for å skape nye innovasjoner ligger i bedriftene. Innovasjon Norges rolle er å tilrettelegge for og å stimulere til økt innovasjon gjennom å mobilisere til og utløse innovasjonsaktiviteter. Innovasjon Norge konsentrerer sin innsats på tre arbeidsområder for å bidra til målet om økt innovasjon i næringslivet:

1. *Entreprenørskap* er helt nødvendig for å få frem et mangfold av nye virksomheter som kan utfordre det etablerte næringslivet, og som kan utnytte nye muligheter.
2. Fra dette mangfoldet er Norge avhengig av flere bedrifter som lykkes i å realisere vekst og internasjonal konkurransekraft. Det betyr at *innovasjon i etablerte bedrifter* er et sentralt arbeidsområde for å nå målet om økt innovasjon.
3. Forbedring av bedriftenes internasjonale konkurranseevne forutsetter at de tar del i *næringsmiljøer og innovasjonssystemer* med internasjonale koblinger, der de kan utveksle kunnskap og få tilgang til leverandører, kunder, utdanning og forskning – eller stå sammen om internasjonal profilering.

I det følgende gis en oversikt over aktivitetene innenfor disse tre arbeidsområdene i 2007. Nærmere detaljer om aktivitets- og effektindikatorer samt måloppnåelse framgår av Vedlegg 2 og 3.

6.1.1 Arbeidsområde 1A – Entreprenørskap

Mål for arbeidsområdet

IN skal bidra til økt omfang av lønnsomme etableringer

1. Innledning

De senere årene har vi hatt jevnt over høy etableringstakt i Norge. Foreløpige tall fra SSB tyder på at dette har snudd i 2007 og at antallet etableringer har gått noe ned. GEM-rapporten for 2007 viser at den entreprenørielle aktiviteten i Norge har falt. Utviklingen i holdningene til det å starte bedrift er også mindre positiv. Går vi nærmere inn på statistikken kan vi anta at vi har hatt færre skattemotiverte etableringer og at flere av selskapene som etableres har potensial for vekst. Dette kan skyldes at folk har fått et mer realistisk forhold til utfordringene som ligger i det å starte bedrift. Nedgangen kan også være en naturlig følge av at vi har hatt høykonjunktur de senere årene og at det er mer attraktivt å være ansatt enn å starte egen bedrift og at risikoen ved å starte bedrift ikke kan måle seg med fristende tilbud på jobbmarkedet. Sammenlignet med EU-landene skårer Norge lavt på innovasjonsnivå (European Innovation Scoreboard). Nå skal det sies i denne sammenheng at olje og gass telles som low tech og dermed ikke gir høyt score. Utviklingen i disse nye tendensene bør følges tett opp i året som kommer.

2. Entreprenørskapssatsingen

Noen aktivitetsindikatorer for 2007:

Innovasjon Norges *fellestiltak rettet mot etablerere* treffer mange etablerere i tillegg til de som mottar enkelttildelinger av støtte. Det er i 2007 gjennomført i alt 114 slike fellestiltak mot 125 i 2006.

Antall søknader og bevilgninger til etablerere

Dette omfatter søknader og bevilgninger (antall og beløp) til kundetyperen *etablerere* i 2007 og omfatter alle Innovasjon Norges budsjettposter *inkludert* hoveddelen av etablererstipend og inkubatorstipend, som er omtalt i punktet under. Forutsetningen er at stipendmottakerne tilhører kundetyperen *etablerere*. Bevilgninger til kvinnelige etablerere er angitt spesielt.

	Søknader		Bevilgninger	
	Omsøkt beløp	Antall	Innvilget beløp	Antall
Totalt	950 472 707	2 150	516 171 121	1 430
Herav kvinner	304 330 092	901	170 712 484	637

Av de samlede bevilgninger i 2007 på ca 4,7 mrd kroner, har 516 mill. kroner eller 11 % av bevilgningene gått til etablerere. Andelen utgjorde 11 % i 2006. Som det framgår av bevilgningsstatistikken for 2007 (vedlegg), varierer andelen til etablerere betydelig mellom de ulike virkemidlene.

Av *bevilgningene* til etablerere i 2007, har 33 % gått til kvinner, noe som er noe lavere enn kvinneandelen av innvilget beløp til etablerere for 2006, som var på 37 %. Kvinneandelen av *antall* tilsagn til etablerere var i 2007 45 %, det samme som i 2006.

Antall søknader og bevilgninger av stipend

Dette omfatter søknader og bevilgninger (antall og beløp) av etablererstipend og inkubatorstipend og omfanget som er gitt til kvinner er angitt spesielt.

	Søknader		Bevilgninger	
	Omsøkt beløp	Antall	Innvilget beløp	Antall
Totalt	364 890 689	1 398	123 798 124	731
Herav kvinner	111 151 851	501	51 065 134	332

Det er lavere søknadsbeløp på stipend i 2007 enn i 2006, ned nesten 70 mill kroner. Innvilget beløp i 2007 er imidlertid økt med ca 12 mill kroner. Det ble i 2007 innvilget 731 (745 i 2006) stipendier (etablererstipend + nettverkskreditt + inkubatorstipend) med et samlet støttebeløp på 123,8 (2006: 111,6) mill. kroner. I tillegg er det innvilget 201 BU-stipend (2006: 261 stk) med et samlet støttebeløp på vel 17 mill. kroner (2006: 22 mill. kr).

Vel 45 % av antall stipendier (eks. BU-stipend) og 41 % av innvilget beløp er gått til kvinnerettede prosjekter i 2007. Dette er en fin økning sammenlignet med 2006 da kvinneandelene var henholdsvis 43 % av antall tilsagn og 39 % av innvilget beløp.

Nærmere om etablererstipend

I 2007 er det bevilget Etablererstipend² på til sammen 104 mill kroner fordelt på 647 tilsagn. Formålet med stipendet er å stimulere til økt etableringsvirksomhet for å skape lønnsomme arbeidsplasser. Etablererstipendordningen gjelder for hele landet og for alle næringer, unntatt offentlig virksomhet og landbruk. I hvert fylke blir det prioritert ut fra lokale forhold og behov. Generelt sett er etableringer som innebærer introduksjon av ett eller flere vesentlig nye produkter/tjenester i markedet, en ny anvendelse av et produkt/tjeneste, en ny måte å organisere på og/eller er basert på ny teknologi, høyt prioritert. Blant prosjektene som har potensial for å skape lønnsomme arbeidsplasser, tas det særlig hensyn til søkere fra næringssvake områder, kvinner og unge (inntil 35 år).

For rene etablererstipend, hvor måltallet er at 40 % av antall stipend skal gå til kvinner, var kvinneandelen av *antall* i 2007 hele 49 % og *beløpsandelen* 45 %. De tilsvarende kvinneandelene i 2006 var 46 % av antall stipend og 45 % av innvilget beløp.

Det er store forskjeller mellom fylkene når det gjelder kvinneandel. Lavest er Buskerud med 22 %, mens kvinneandelen i Nord-Trøndelag er 70 %.

Til oppfølging/opplæring er det bevilget til sammen 9 mill kroner.

Estimert sysselsettingseffekt er til sammen 3 140 personer – fordelt på 2 355 på Etablererstipend, 612 på Etablererstipend ungdom og 173 på Nettverkskreditt.

Nærmere om etablererstipend fra BU-midlene

Det ble i 2007 bevilget 201 BU-stipend (2006: 261 stipend) fra BU-midlene hvorav 142 stipend (171) gikk til kvinner (71 prosent). Det totale tilsagnsbeløpet utgjorde 17,1 mill. kroner (21,6 mill.) hvorav 11,7 mill. kroner gikk til kvinnelige etablerere (69 prosent). Tilsvarende tall for 2006 var 66 prosent mht antall tiltak og 65 prosent mht beløp.

---

² Under etablererstipend er her også nettverkskreditt kategorisert, med i størrelsesorden 3 mill kroner. Inkubatorstipend og BU-stipend er imidlertid ikke inkludert i dette tallet.

Det ble innvilget i alt 38 etablererstipend til ungdom (18-35 år) i 2007 (2006: 52 stipend). Det totale tilsagnsbeløpet til unge utgjorde 3,4 mill. kroner (4,4 mill. kroner).

Nærmere om inkubatorstipend

Inkubatorstipend-rammen var på 20 mill. kroner i 2007. Det er innvilget 19,5 mill. kroner. Målgruppen for stipendet er personer/bedrifter lokalisert i en godkjent inkubator, og som har forretningsidéer med høyt kunnskaps- og/eller teknologinivå, som vurderes å ha et stort verdiskapingspotensial og høy risiko, og som har tjenester/produkter som kan være aktuelle for et internasjonalt marked. Hovedmålet med ordningen er å stimulere til økt etablering av konkurransedyktige, framtidsrettede og nyskapende virksomheter, som igjen kan bidra til nyskaping og næringsmessig fornyelse i næringslivet. Inkubatorstipendet er et nasjonalt virkemiddel, men KRD setter krav til distriktpolitiske effekter av ordningen. Samtidig er de fleste inkubatorer etablert i sentrale strøk og det er størst tilgang på denne type etableringer (vekst- og toppetablerere) i sentrale strøk. Innovasjon Norge tilstreber en fordeling av inkubatorstipendet som i størst mulig grad sikrer distriktpolitiske effekter.

Etablererstipend Svalbard

Det er gitt 2 tilsagn på til sammen kr 74 500 i 2007.

Viktige resultater og hendelser på entreprenørskapsområdet i 2007

NyVekst: Finansieringsordningen Nyvekst kommer som et resultat av et aktivt ønske om å legge bedre til rette for utvikling av nye bedrifter med vekstpotensial i distriktene og et endret EU regelverk. Nyvekst-tjenesten har muliggjort støtte til driftskostnader i oppstartfasen (for bedrifter yngre enn 5 år i distriktsområde III og IV). Over KRDs budsjett ble Nyvekst en av de profilerte satsingene i 2008-budsjettet.

Topp/Vekst: Det satses spesielt på etablerere med antatt potensial for vekst og internasjonale markeder. Distriktskontorene identifiserer kunder med antatt høyt potensial. Disse kundene skal følges tettere. Her legger vi opp til en fleksibel bruk av interne og eksterne tjenester i samarbeid med aktuelle samarbeidspartnere.

Faseverktøy: I samarbeid med flere virkemiddelaktører har vi utviklet felles begreper for de ulike utviklingsfasene i innovasjons- og entreprenørskapsprosjekter; Ideavklaring, utvikling, markedsintroduksjon og vekst. Videre er det definert hvilke tjenester som passer inn i ulike faser og hva som er spesielt fokus for de ulike fasene.

Skaperen 07: TV-programmet var i 2007 vår viktigste aktivitet når det gjelder mobilisering for entreprenørskap. Dommerpanelet fikk om lag 500 idéer til vurdering på fem auditioner. Det er besluttet å gjenta suksessen med nye auditioner våren 2008 og TV-sending i 2009.

Kommunesamarbeidet: Vi jobber med å avklare roller, ansvar og samarbeidsform i førstelinjetjenesten, spesielt i forhold til kommunene.

FoU – samarbeid: Rapporten "Kommersialisering av forskning" forelå høsten 2007. Utredningen er gjennomført i samarbeid med NFR og SIVA. Innovasjon Norge samarbeider med NFR, blant annet på FORNY. I tillegg samarbeides det regionalt med inkubatorene og TTO-kontorene. I 2007 ble det bevilget 41 IFU-kontrakter og 16 OFU-kontrakter innen entreprenørskap.

Kunnskapsgrunnlag: Det jobbes kontinuerlig med utvikling av kunnskapsgrunnlaget for det vi gjør på entreprenørskapsområdet. I 2007 er ble det gjennomført evaluering av SeedForum og evaluering av etablerergrupper. Vi samarbeider også med den norske GEM-koordinatoren.

3. Unge i Fokus

Viktige resultater og hendelser i 2007

International Trade Management (ITM); et eksportutviklingsprogram for unge etablerere. Pilot er gjennomført i samarbeid med seks andre europeiske land. I 2007 gjennomførte vi to puljer med totalt 14 norske deltakere. Opplæringsmodulene er utviklet av noen av Europas mest anerkjente professorer og møter høye internasjonale krav.

Emax Nordic; Et samarbeid mellom Sverige, Danmark, Finland og Norge. Målet er å løfte frem unge entreprenører som forbilder og gi dem mer inspirasjon, kunnskap og nettverk. Gjennomført august 2007 med 37 norske deltakere som ble rekruttert i samarbeid med Ungt Entreprenørskap. Alle fylker var representert. Se også: www.emaxnordic.com

Samarbeid gir resultater: Flere distriktskontorer har gode resultater fra satsing på unge. Nord-Trøndelag er et godt eksempel hvor arbeid blant unge entreprenører lykkes. Deres hovedtiltak er Alkymisten. Nesten 40 % av etablererstipendene her går til unge under 35 år. Samarbeidet i dette prosjektet foregår i det regionale partnerskapet sammen med Høgskolen, Ungt Entreprenørskap, Inkubatorer, Næringshagene og Kommunene. Viktigste samarbeidsområde er etablereropplæring og nettverk. Samarbeidet gir felles referanseramme for alle parter.

Evaluering av unge etablereres kompetansebehov; med spesielt fokus på overgangen studieliv/arbeidsliv forelå juni 2007. De tjenestene som er tilpasset målgruppen spesielt (Alkymisten og Idégnisten) får gode tilbakemeldinger. Evalueringen fremhever at målgruppen har et stort behov for strategisk veiledning gjennom hele etablererprosessen. Som en oppfølging av evalueringen har Innovasjon Norge på oppdrag fra KRD utarbeidet en projektskisse for en *mentorordning for unge etablerere* som etter planen skal iverettes i 2008.

Kunnskapsgrunnlag: Flere utredninger ble gjennomført i 2007. De største er rapporten "Trygde- og velferdsordninger for etablerere", kundeveilederen "Hvilken selskapsform velger du", samt oversikt over tiltak for unge "Fremtidens skapere".

Strategiutvikling; ny strategi for Unge i Fokus er utviklet i samarbeid med tverrgående ressursgruppe og fagnettverket, som består av kontaktpersoner fra alle distriktskontorene.

Økt andel finansiering til unge: finansiering til prosjekter drevet av unge økte totalt med 128 millioner til 615 mill kroner fra 2006 til 2007.

4. Kvinner i Fokus, tiltak rettet mot kvinner som etablerere

Viktige resultater og hendelser i 2007

Innovasjon Norges særskilte kvinnesatsing hadde i 2007 følgende tjenester rettet mot *kvinner som etablerere*:

Fyrtårn er et leder- og bedriftsutviklingsprogram for kvinner som allerede har lyktes som bedriftseiere eller bedriftsledere. Målsettingen er å få frem kvinner, bidra til å videreutvikle deltakerbedriftene, synliggjøre dem, bygge nettverk, samt motivere andre kvinner til å starte og utvikle egen virksomhet.

Programmet startet i 2000 og totalt har det deltatt omlag 150 Fyrtårn. Deltakerne har kommet fra hele landet og representerer mange ulike bransjer. Det startet et nytt program med 19 deltakere i 2007.

Målet med *Nettverkskreditt* er å styrke etablererprosessen for å bidra til at det skapes flere nye og lønnsomme bedrifter. Dette er en ordning for småetablerere og gir tilbud om lånekapital, kompetanse og nettverk.

Det er ca 230 Nettverkskredittgrupper på landsbasis. Disse hadde over 1.150 aktive medlemmer. Lånekapitalen er på 46 millioner kroner. I 2007 ble det etablert 11 nye grupper. Hver gruppe har fra 5 til 7 medlemmer.

Akademikerbedriften har som målsetting at flere humanister og samfunnsvitere starter egen virksomhet. Prosjektet tilbyr kontorplass i et tilrettelagt fellesskap, oppstartstipend, etableringskurs og oppfølging. Det er Akademikerbedrifter i Oslo og Bergen.

Akademikerbedrift er et samarbeid mellom kvinnesatsingen og ungdomssatsingen. I 2007 var det 28 bedrifter med nærmere 80 deltakere i IKADA-inkubatoren i Oslo. I Oslo ble det tatt opp 10 nye bedrifter høsten 2007 og 10 bedrifter ble tatt opp i inkubatoren i Bergen.

5. Veiledning for oppfinnere

Avdeling Veiledning for oppfinnere i Innovasjon Norge (VfO) vurderte i 2007 totalt 477 prosjekter (696 i 2006) og av disse ble 80 (118) videreført. At et prosjekt blir videreført til utredning betyr at vi starter en utviklingsprosess hvor målet er å bli tryggere på unikhhet, potensial og prosjekteierens gjennomføringsevne før vi bevilger ordinær finansiering til prosjektene.

Nedgangen i antall prosjekter er betydelig fra 2006. Dette kan ha flere årsaker. En mulig årsak kan være at samarbeidet med distriktskontorene er blitt bedre og at de er mer selektive mht hvilke prosjekter de formidler videre til VfO. En annen mulig forklaring er at vi tidligere har opplevd at det sendes inn færre nye prosjekter fra nye kunder i en høykonjunktur.

Vi gjennomfører årlig målinger av oppnådde resultater i våre kunder prosjekter ved å måle hvor mange ideer som er kommersialisert 3 år etter at de ble sendt inn til oss og vurdert å ha potensial til videreutvikling. Grunnen til at vi måler effekten 3 år etter at prosjektene ble presentert for oss er at vi jobber med prosjekter i tidligfase og det tar tid å bearbeide og utvikle disse. Målingen gjennomføres ved at vi sender ut et spørreskjema til alle prosjektene som ble tatt inn til utredning det året vi måler på. Svarprosenten er regnet ut fra det.

Resultatmåling	Antall lisenskontrakter	Antall etableringer	Omsetning i etableringene	Antall nye arbeidsplasser	Svarprosent
2005	6	10	23 650 000	13	26
2006	17	39	85 573 000	113	44
2007	10	23	19 227 000	35	28

Målsetning 2007: 15 lisenskontrakter, 15 etableringer.

Resultatene for 2007 viser en nedgang i antall kommersialiseringer sammenliknet med foregående år. Historisk har vi også tidligere sett store variasjoner i resultatene. Tallene er beheftet med usikkerhet og vi har ikke noen god forklaring på den betydelige nedgangen fra 2006 – 2007.

6. Sårkornfondene

Kommersialisering av nye innovative prosjekter i nyetablerte bedrifter begrenses ofte av tilgangen på risikovillig kapital. Sårkornfondene vil bidra til å etablere innovative,

konkurransedyktige vekstforetak gjennom å øke tilgangen på kompetent kapital og kompetanse til slike prosjekter.

Innovasjon Norge har tre såkornfondordninger med i utgangspunktet 16 såkornfond.

- Den første såkornordningen (Såkornfond '98) ble etablert i 1998 og har i dag en økonomisk ramme på 780 mill kr fordelt på seks fond.
- Den distriktsrettede såkornordningen (Distriktsrettede Såkornfond '06) har en økonomisk ramme på 700 mill kr fordelt på seks fond, hvorav ett ikke er etablert.
- Den landsdekkende såkornordningen (Landsdekkende Såkornfond '06) har en økonomisk ramme på 667 mill kr fordelt på fire fond.

Kort status ved utgangen av 2007:

For de operative såkornfondene i de to nye såkornordningene blir rapportert om svært høyt prosjekttilfang. Tilgang på gode prosjekter har også ført til en noe høyere investeringstakt enn opprinnelig antatt.

Alle såkornfond som Innovasjon Norge har i oppdrag av Nærings- og handelsdepartementet å administrere, har nå fått kommitert den private kapitalen og er med dette operative. Innovasjon Norge har vært ansvarlig for etableringene og operasjonaliseringen av de nye såkornfondene.

De fleste såkornfondene har gjennomført flere investeringer, både førstegangs- og oppfølgingsinvesteringer. Innovasjon Norges fokus er nå å assistere fondene med "best-practice" forvaltningskunnskap og mot relevante bransje- og internasjonale nettverk. Dette gir fondene gode muligheter til å videreutvikle porteføljeselskapene og forhåpentligvis skape flere vellykkede investeringer.

6.1.2 Arbeidsområde 1B - Innovasjon i etablerte bedrifter

Mål for arbeidsområdet

IN skal bidra til økt innovasjonsevne og -takt

Nedenfor følger en kort gjennomgang av de viktigste aktivitetene i 2007 innenfor de ulike satsingene og programmene som kommer inn under arbeidsområdet.

1. Kvinner i Fokus, tiltak rettet mot kvinner i etablerte bedrifter

Viktige resultater og hendelser i 2007

Innovasjon Norges særskilte kvinnesatsing hadde i 2007 følgende tjenester rettet mot kvinner i etablerte bedrifter:

Ledermentor er en lederutviklingstjeneste for kvinnelige ledere hvor hver adept (deltaker) får sin egen mentor. Målsettingen er å få flere kvinner inn i høyere lederposisjoner og styrer ved å støtte dem i deres karriereutvikling.

Programmet startet i 2001 og det har deltatt 275 kvinner og menn enten som adepter eller mentorer. Ledermentor Øst og Ledermentor Vest ble startet i 2007. Hvert av programmene har deltakelse av 32 adepter/mentorer.

Styrekandidatkurs er en kompetansehevingstjeneste for potensielle styremedlemmer. Formålet er å bidra til profesjonalitet i styrerommene. På den måten legges det til rette for innovasjon og nyskaping i næringslivet basert på kompetanse, nettverk og mangfold. Alle deltakere som har gjennomført kurset og bestått eksamen blir tilgjengelig i Innovasjon Norges Styrekandidatbase. Her kan de som ønsker å rekruttere nye styremedlemmer gå inn og finne godt kvalifiserte styrekandidater til sine styrer.

Styrekursene har siden starten i 1999 hatt over 2 700 deltakere fra alle fylker og bransjer. I 2007 ble det arrangert 24 kurs med ca 720 deltakere. Det er nå over 2 400 kvalifiserte kvinner og menn som er søkbare i Styrekandidatbasen. Mer enn 80 % av kandidatene har både leder og styreefaring. Effektstudien for 2007 viste at 38 % i basen fikk forespørsel om styreverv siste år. Bare 22 % oppgir ikke å ha noe styreverv. I 2007 ble det gjennomført en kampanje for å øke rekrutteringen fra basen.

2. Sektorsatsingene (Olje og gass, Helse, Energi og miljø, IKT, Maritim utvikling)

Det er i 2007 arbeidet for å etablere to samarbeidsgrupper innenfor bedrifter rettet mot *olje og gass* som et ledd i Nordområdesatsingen. Det ene prosjektet går ut på å etablere partnerskap mellom norske og russiske olje og gass bedrifter. INTSOK er valgt som prosjektleder. Det andre prosjektet går ut på å legge til rette for et nærmere samarbeid mellom vestlandsbedrifter og nordnorske bedrifter innenfor olje og gass.

Det ble gjennomført behovsanalyse blant *IKT*-bedrifter i 2007, som påpeker et stort behov for Innovasjon Norges tjenester. Nettverkstjenester i form av bistand til internasjonal markedstilgang, messedeltakelse og internettbasert informasjon er mest etterspurt. Samarbeidet med sektor-organisasjonene Abelia og IKT-Norge er utviklet videre i løpet av året, noe som har resultert i flere fellesprosjekter i forbindelse med messer, studieturer, konferanse vedr. søketeknologi mv.

Det er internt gjennomført en prioritering av fokusområder: Mobile løsninger, offentlig anvendelse av IKT, f. eks. i helse, kobling mot BIT-programmet og Arena/NCE prioriteres. Likeledes vil oppfølging av Arena-prosjektene Trådløs Framtid, IKT-Grenland og Miljøvennlig Energihandel i Halden bli prioritert.

Det har vært en omfattende dialog med DK og UK i 2007 på området *helse*, noe som vil resultere i mange hjemhentingsprosjekter i 2008. Det er videre gitt tilsagn til bl.a. 31 OFU/IFU-prosjekter innenfor helse.

I sektoren Helse ble det i 2007 etablert 2 nye ARENA prosjekter: i) "Trådløs Framtid", et prosjekt koplet opp mot SINTEF Helse og Intervensjonssenteret på Rikshospitalet og ii) "Arena Helse og Lys" gjennom IN's kontor i Buskerud. Oslo Cancer Cluster (OCC) ble etablert som nytt NCE og Telemedisin senteret i Tromsø fikk status som Senter for Fremragende Forskning (SFI) i 2007. Vi har videre bidratt med foredrag og deltatt i to nasjonale komiteer knyttet til nordområde-satsingen (marin bioprospektering).

Hele 64 OFU/IFU-kontrakter er innenfor *energi og miljø*. Innen *Vind og havbasert energi* ble det i 2007 igangsatt et kompetansehevende prosjekt for 10 norske leverandørbedrifter (SMBer). Over 18 måneder skal bedriftene utvikle en inter-nasjonaliseringsstrategi og arbeide for å implementere denne.

I 2007 har våre kontor i Tyskland, UK og Nord Amerika vært spesielt involvert i rådgivningstjenester på området *energi og miljø*. I tillegg er det gjennomført et større hjemhentingsprosjekt. I 2007 ble Arena Halden etablert, et klyngeprosjekt knyttet til energihandel. Planlegging av aktiviteter og tilbud rettet mot aktører innen rensing av drikkevann og avløpsvann ble også igangsatt i 2007. Innovasjon Norge har videre etablert et internt nettverk av medarbeidere med særlig kompetanse på, og kontakt med de ledende norske og internasjonale miljøer på CO₂ fangst og lagring.

Innovasjon Norge bidro med ca 109 mill kroner til den *maritime sektoren* i 2007, som er omtrent som i 2006. Ca 1/3-del ble gitt som lån. Innenfor programmet *Maritim Utvikling* var en i 2007 spesielt fokusert på utvikling av teknologi for å redusere utslipp av nitrogendioksider (NOx) fra skip. I 2007 ble det bevilget 5 millioner kroner fra programmet til Fellowship prosjektet som går ut på å teste bruk av brenselcelle ombord på et supply-skip. Imidlertid er forbruket fra Maritim Utvikling under 50 % av den tilgjengelig bevilgningsrammen. En årsak til den lave rammeutnyttelsen er at hovedutfordringene til industrien i dag er å kunne produsere den store ordremengden samt å skaffe nok arbeidskraft, og at utviklingsprosjekter blir lagt til side.

Innovasjon Norges kontor i Vietnam og India har identifisert muligheter i maritime Vietnam og India og informert norske maritime bedrifter om potensialet her. I 2007 bistår kontorene i Innovasjon Norges maritime flerbedriftsprosjekt for norske utstysprodusenter I-site Vietnam/India. Prosjektet videreføres i 2008 med omfattende bedriftsbesøk. Særlig IN Møre og Romsdal er aktivt med i dette prosjektet. IN Hanoi var aktive i forbindelse med den internasjonale maritim messen NOR-Shipping som tilrettelegger for en maritim delegasjon fra Vietnam til å knytte kontakter med norsk maritim næring. Messeavdelingen hadde i 2007 ansvaret for en nasjonal stand på den indiske maritime messen INMEX, hvor 14 bedrifter deltok.

Innovasjon Norges kontor i St. Petersburg videreførte i 2007 sin publisering av det månedlige "Russian Maritim Newsletter" som blir distribuert kostnadsfritt til norske bedrifter. Messeavdelingen hadde i 2007 ansvaret for en nasjonal stand på den russiske maritim messen NEVA. 7 bedrifter deltok.

Innovasjon Norges kontor i Shanghai i samarbeid med Norges Generalkonsul i Shanghai støttet opp om den norske maritime standen på den internasjonale messen Marinetech China i Shanghai.

3. Landbrukssatsingen

Samlet har Innovasjon Norge brukt 1,7 milliarder kroner fordelt på knapt 3 100 tilsagn innenfor landbrukssatsingen. Dette utgjør 36 % av Innovasjon Norges finansielle tjenester. En stor del av de midlene Innovasjon Norge bidrar med til sektoren er i oppdraget rettet mot løpende fornyelsesbehov i næringen og har relativt lav innovasjonshøyde.

Dette bildet underbygges av nedenstående tabell over låne- og tilskuddstilsagn i 2007 som er gitt *formålkode innovasjon*, og hvor det bare er få av prosjektene som representerer innovasjoner på internasjonalt/nasjonalt/bransje-nivå:

Bevilgninger i kroner 2007

	Innovasjon på internasjonalt nivå	Innovasjon på nasjonalt nivå	Innovasjon på bransjenivå	Innovasjon på fylkesnivå	Innovasjon på bedriftsnivå	Idéutvikling	Sum
Totalt etablerte IN	554 181 654	110 303 742	198 273 089	96 325 845	594 206 093	13 761 930	1 567 052 353
Landbruk	3 727 650	6 607 000	19 981 000	18 062 500	361 370 074	63 500	409 811 724

Antall 2007

	Innovasjon på internasjonalt nivå	Innovasjon på nasjonalt nivå	Innovasjon på bransjenivå	Innovasjon på fylkesnivå	Innovasjon på bedriftsnivå	Idéutvikling	Sum
Totalt etablerte IN	475	195	279	172	932	45	2 098
Landbruk	12	9	40	40	466	2	569

I 2007 er det foretatt en del justeringer i policy og innretning på de ulike programmene for å øke innovasjonen i bedriftene.

Innen *Matprogrammet* har det vært fokus på å styrke både det matfaglige og forretningsmessige tilbudet til bedriftene, bl.a. med utarbeidelse av FRAM-mat, flere spesifikke tiltak innen det forretningsmessige og strategiske området, samt et opplæringstilbud for mattrygghet. Videre er kompetansenavene utviklet i retning av sterkere regional forankring og styring av virksomheten.

Innenfor *Trebasert innovasjonsprogram* er satsingen med regionale pådrivere for å stimulere til økt innovasjon i bedriftene videreført og intensivert. Man regner med at dette vil gi resultater i økt pågang av prosjekter i 2008. Innen Bioenergiprogrammet er det lagt vekt på å fremme innovasjon gjennom anlegg for varmesalg.

Grønt reiseliv ble etablert som eget utviklingsprogram fra 2007. Foruten markedsføringsaktiviteter, er produktinnovasjon gjennom produktpakking et prioritert område. Tema-prosjektet "Håndplukket laksefiske" startet i 2006 som et produktutviklings- og markedsføringsprosjekt. Fiskesesongen 2007 var det første året med innsalg, og resultatet er bedre enn forventet. I tillegg selger nå to tyske og to nederlandske turoperatører norske innlandsfiskeprodukter som et resultat av temaprojektet innlandsfiske.

Innenfor *Verdiskapingsprogrammet for rein* legges det økt vekt på produktinnovasjon og kunnskap/forståelse av markedet. Evalueringen av programmet viser at det har bidratt til økt fokus på reinkjøtt og potensialet for verdiskaping.

Riksrevisjonen gjennomførte i 2007 en forvaltningsrevisjon av *Fylkesvise Bygdeutviklingsmidler* og Verdiskapingsprogrammet for mat. En forvaltningsrevisjon skal kartlegge om Stortingets vedtak og forutsetninger blir oppfylt. Rapporten ble framlagt medio januar 2008, og stiller spørsmål ved om Stortingets forutsetninger for bygdeutviklingsmidlene og verdiskapingsprogrammet for mat er oppfylt. Som et ledd i videreutviklingen av disse programmene, vil det i 2008 bli igangsatt evaluering både av fylkesvise bygdeutviklingsmidler og verdiskapingsprogrammet for matproduksjon.

Lofotlam og Telebryggen er to suksessrike kundebedrifter. Lofotlam er blitt en etterspurt merkevare. Bedriften vant Innovasjon Norges nasjonale bygdeutviklingspris i 2007, og eies av primærprodusenter som gjennom selskapet tar ut en betydelig merpris og høyere verdiskaping. Telebryggen er i sterk vekst og har patenterte løsninger med et stort potensial også internasjonalt.

4. Kultur- og opplevelsesnæringene

Kultur- og opplevelsesnæringene ble i 2007 etablert som en egen satsing. Næringene er preget av innovasjon, og kan både internasjonalt og i Norge vise til en betydelig vekst, og utgjør en stadig større andel av økonomien og sysselsettingen. Likevel er det fortsatt stort potensial for innovasjon og vekst i skjæringspunktet mellom kultur- og næringsliv.

5. Norsk sjømatnæring (Marin satsing):

Innenfor marin sektor har Innovasjon Norge i 2007 bidratt med ca 1 mrd kroner i nye tilsagn, hvorav ¾-deler er lavrisikolån, som først og fremst er rettet mot å bidra til god langsiktig finansiering av næringen. De driftsutviklingstilskuddene og risikolånene som ytes til næringen, i 2007 vel 240 mill kroner, bidrar imidlertid i høy grad til innovasjon i bedriftene.

Som det fremgår av nedenstående tabeller over låne- og tilskuddstilsagn i 2007 med *formålskode innovasjon*, har en relativt stor andel av innovasjonsprosjektene et høyt innovasjonsnivå:

Bevilgninger i kroner 2007

Til etablerte bedrifter	Innovasjon på internasjonalt nivå	Innovasjon på nasjonalt nivå	Innovasjon på bransjenivå	Innovasjon på fylkesnivå	Innovasjon på bedriftsnivå	Idéutvikling	Sum
Totalt innvilget IN	554 181 654	110 303 742	198 273 089	96 325 845	594 206 093	13 761 930	1 567 052 353
Marin sektor	113 938 600	23 205 000	32 301 200	7 038 000	94 579 000	220 000	271 281 800

Antall 2007

Til etablerte bedrifter	Innovasjon på internasjonalt nivå	Innovasjon på nasjonalt nivå	Innovasjon på bransjenivå	Innovasjon på fylkesnivå	Innovasjon på bedriftsnivå	Idéutvikling	Sum
Totalt innvilget IN	475	195	279	172	932	45	2 098
Marin sektor	37	16	32	7	54	3	149

For øvrig er *marint innovasjonsprogram (MVP)* et viktig grep for å bidra til innovasjon i de etablerte bedriftene i næringen. Dette programmet er primært fokusert mot SMB og mot å utvikle kommersielle, forpliktende nettverk rettet mot marked.

Marint verdiskapingsprogram

Kommersielle, forpliktende nettverk mot marked, med fokus på SMB.

Bedriftsnettverk

Målet er 30 nye forprosjekt og 10 nye hovedprosjekt årlig. Antall etablerte nettverk ligger nå på 90 % av mål. De 9 hovedprosjektene bevilget i 2007 omfatter 58 bedrifter og fordeler seg geografisk med 2 nettverk i Troms, 1 i Sør-Trøndelag, 1 i Møre og Romsdal, 2 i Sogn og Fjordane og 3 i Hordaland. De 28 nettverk i forprosjekt omfatter 98 bedrifter.

Det er etablert en Nasjonal arbeidsgruppe som består av representanter fra Fiskeri- og kystdepartementet, Norges Forskningsråde, LO, FHL, Norges fiskarlag, NSL, fylkeskommunene ved Landsdelsutvalget i Nord-Norge, Trøndelagsfylkene og Vestlandsrådet, Forskningsfondet og EFF. Gruppen har hatt 2 møter i 2007. Det også gjennomført en workshop med alle ekstern konsulenter i nettverkene som er i hovedprosjekt. Anbefalinger var å intensivere markedsføringen av nettverkstilbudet samt å utvikle en forbedret nettverkshåndbok. Begge tiltak er igangsatt.

Kompetanseprogram for sjømatnæringen for å støtte MVP-nettverkene

Kompetanseprogrammet er gjennomført av NHH med 5 intensive samlinger på 1 år. Kurset er lagt på bachelornivå og gir 30 studiepoeng. Første kull hadde avslutning 30. november 2007. I 2007 deltok 29 deltakere fordelt på alle typer sjømatindustri og fra alle regioner i Norge. Alle gjennomførte og besto eksamen. Oppsummering fra 2007 er 100 % måloppnåelse og at effekter som igangsetting av strategiske prosesser i bedriftene og etablering av samarbeid mellom deltakerbedriftene. Nytt Kompetanseprogram er startet opp for 2008 med 30 deltakere og kvinneandel på 37 %.

Traineeordning

Utvalgte personer i MVP-nettverkene og andre sjømatbedrifter tilbys utenlandsopphold for å få kunnskap om markedets krav og tilpasningsmuligheter ut fra det aktuelle nettverket fortrinn. Ordningen er ferdig utviklet i 2007. De første traineene ble utplassert ved årsskiftet 2007/2008. I alt er det valgt ut 9 traineer i første omgang etter rekrutteringsprosesser. Traineene har gjennomgått flere samlinger hvor temaene var teambygging og utforming av målrettede handlingsplaner for utenlandsoppholdene. Mål for 2007 er oppnådd.

Felles internasjonaliseringstiltak

Ambisjonen er å styrke internasjonale kjeders oppfatning av norske sjømatleverandører som den rette partner å satse på for fremtiden. Overføring av markedskompetanse til norsk sjømatnæring gjennom samarbeid med Innovasjon Norges utekontor og EFFs

markedsapparat. Dette er gjort i 2007 ved organisering av arenaer hjemme og ute. European Seafood Exposition, Moscow World Food, Sjømatmesse i Kina, Dalian og International Grüne Woche er vellykkede satsinger i 2007. Budskapet er at norske sjømatbedrifter er en foretrukket og langsiktig partner for kjøperne i internasjonale markeder. Målet med

dette verktøyet er nådd, bedriftene i næringen har fått den hjelpen de trenger profilering og omdømmebygging internasjonalt.

Områder med særlig omstillingsbehov

Tiltak for å bidra til varig lønnsom aktivitet gjennom utnyttelse av kystens konkurransefortrinn. Skal bygge på MVPs innretting mot markedsdrevne innovasjoner. Dette verktøyet er utformet i 2007 i samarbeid med fylkeskommunene langs kysten og Innovasjon Norges distriktskontor. 6 områder som hvert består av opptil 6 kommuner er valgt ut i første omgang. Dette verktøyet er også lagt ut på offentlig anbud. Valg av leverandør skjer i mars 2008 og verktøyet planlegges å være i drift i april 2008. Prosessen som det ble lagt opp til i MVP programbeskrivelse for 2007 er fulgt opp optimalt og det er lagt et godt grunnlag for igangsetting av dette verktøyet i de 6 områdene.

Utviklingstiltak for å styrke sjømatnæringens markedstilpasning og tiltak for kommersialisering av ny kunnskap

To pilotprosjekt er startet opp i 2007. Målet er å øke næringens kunnskap om markedskrav og markedstilpasning. Systematisk tilrettelegging av kunnskap om muligheter for norsk sjømatnæring. Videre er det satt i gang et mindre strategiprojekt rettet mot internasjonalisering av norske teknologi- og kompetansebedrifter for utnyttelse av marine ressurser. Workshop med næringen ble gjennomført 2. juli 2007. Et pilotnettverk av teknologileverandører er startet opp i 2007 og undersøkelser for å gi styrket grunnlag for Innovasjon Norges strategi mot denne næringen er gjennomført. Konklusjon på dette området kommer i 2008.

Utfordringer framover:

Sjømatsetningens og MVPs spissing av strategi mot økt markedsorientering er en fortsatt utfordring. Implementering av MVP og sjømatstrategien i Innovasjon Norge slik at strategien gjøres gjeldende for alle tjenester rettet mot sjømatnæringen har derfor høyeste prioritet. Her er utvikling av kommunikasjonsplan i samarbeid med Fiskeri- og kystdepartementet et viktig element. Ambisjonen er å oppnå en omstilling så vel i næringen som i det offentlige og virkemiddelapparatet.

6. Kompetanseprogrammet

Kompetansetjenestene Eksportkandidat, FRAM, etablerer.no, Styrekandidat, Fyrtårn og Ledermentor inngår i Kompetanseprogrammet. I tillegg koordinerer Team Kompetanse prosjektene Trade International Management (ITM) og kompetanseprogram for sjømatnæringen. Tjenestene leveres hovedsakelig via distriktskontorene.

Tilpasning og videreutvikling av Kompetanseprogrammet sine eksisterende tjenester er en kontinuerlig prosess som følge av endringer i markedene og kundenes behov. I 2007 har vi ikledd oss utviklerrollen. Av betydelig nyutvikling kan nevnes:

- Utvikling av en ny flerbedriftstjeneste med hovedvekt på innovasjon og internasjonalisering, In2theFuture er satt i gang, 1. pilot starter opp før sommeren 2008.
- Internasjonal markedsføring for reiselivet ble lagt ut på anbud, og Høyskolen i Finnmark fikk anbudet og vil sette i gang en pilot i løpet av våren 2008. Dette studiet gir 10 studiepoeng, og flyttes over til Innovasjon i reiselivsnæringene i 2008.

Kompetansetjenestene som lå under kvinnesatsningen, inngikk i porteføljen til Kompetanseprogrammet i 2007. Dette gjelder Styrekandidat, Fyrtårn, og Ledermentor. Detaljrapporteringen av disse tjenestene er å finne under årsrapporteringen til kvinnesatsningen.

Etablerer.no inngikk også i tjenesteporteføljen til Kompetanseprogrammet i 2007. Tjenesten blir evaluert, og det pågår en vurdering omkring om hvorvidt vi skal ha en etablereropplæring på nett i fremtiden, og hvordan denne ev. skal være.

I samarbeid med Marin sektor i IN har vi koordinert, kvalitetssikret og evaluert kompetanseprogram for sjømatnæringen, et lokalt i Finnmark i regi av Universitetet i Stavanger, og et nasjonalt i regi av Norges Handelshøyskole. Disse programmene gir 30 studiepoeng.

Sammen med 8-10 andre land deltar vi i Leonardo da Vinci-programmet "Trade Management Implementation" (ITM) i regi av Sveriges Exporråd. Dette er et eksportutviklingsprogram for små og mellomstore bedrifter i distriktene basert på grunnpilarene: SMB med eksportforutsetninger og eksportpotensial – ung akademiker – kompetanseheving - veiledning og nettverksbygging. 12 bedriftsdeltakere pluss 2 fra Innovasjon Norge deltok på ITM i 2007. Prosjektet kjøres i samarbeid med "Unge i Fokus".

7. FRAM

Det er igangsatt nye FRAM-prosjekter over store deler av landet. Det ble gjennomført tre prosjektledersamlinger i 2007. Det planlegges radikale endringer m.h.t. hvordan FRAM fremstår og leveres i 2008. Dette sammen med et nyrekrutert prosjektleder og rådgiverkorps forventes å skape en revitalisert og moderne tjeneste.

Totalt antall FRAM-prosjekter *bevilget* i 2007 (Ca-tall antall deltagere/bedrifter)

Tjeneste	Antall prosjekter	Antall deltakere	Antall bedrifter
FRAM Si (strategi og innovasjon)	9	175	85
FRAM E (entreprenør)	2	24	18
FRAM A (agro)	3	50	33
FRAM K (kultur)	6	75	66
Sum	20	324	202

Kvinneandelen i FRAM har historisk sett ligget på ca 30 %, og dette er også status etter 2007. FRAM er i gang med aktiviteter rettet mot kulturbaserte næringer, småskala matvareprodusenter, unge vekstentreprenører og reiselivsbedrifter. Dette er bransjer som normalt sett har høyere kvinneandel enn tradisjonelle SMB'er. På den bakgrunn forventer vi en økning av kvinneandelen i 2008 og 2009.

Det er i 2007 satt i gang landsdekkende anbudsrunder for valg av prosjektledere og rådgivere i FRAM.

Det er utviklet og fullført dokumentasjon for FRAM-Kultur, og satt i gang utvikling av FRAM-Reiseliv.

8. Næringsrettet Design

Det er gjennomført 75 designformidlinger i 2007 i alle landets fylker. I tillegg kommer mobiliseringstiltak og generell designrådgivning mot enkeltkunder.

Sommerdesignkontor er gjennomført i 24 bedrifter i kommunene, Os i Hordaland, Våler i Hedmark og Verdal i Nord-Trøndelag. Et samarbeid med Bedriftsforbundet (prosjektleder), NTNU i Trondheim og Arkitektur og designhøgskolen i Oslo (AHO). Blant andre arrangementer og prosjekter i 2007 nevnes Designsatsing i Fjordfylke (DIFF), Designdagen i Rogaland, Design Region Bergen og nasjonal designmøteplass 100%Risør.

Et nasjonalt tilbud innen "Design og reiseliv" med seminar og workshop ble lansert og gjennomført 4 steder i 2007. En lignende pilot innen "Design og tre" er gjennomført i Trøndelag. I tillegg er det gjennomført 20 andre seminarer/mobiliseringstiltak i hele landet.

Det er startet et samarbeid med Norsk Designråd, Norske Industridesignere, Grafikk- og Designbyråforeningen om å utvikle en åpen nasjonal designerdatabase. Databasen skal stå klar i 2008. Det er videre utviklet strategiske verktøy innen design i samarbeid med Norsk Designråd. Verktøyene vil bli brukt av Innovasjon Norges kundeansvarlige/designrådgivere for å mobilisere og få frem flere strategiske designbrukere.

Innovasjon Norges kontor i Oslo/Akershus har bistått i utviklingen av Norsk Mote Institutt. I tillegg har kontoret vært i juryen for Nåløypeprisen samt bistått i finansieringen av Designspirene.

Det er utviklet 30 bedriftscase fra hele landet som kan anvendes mot presse/media samt i en mobiliseringsprosess mot kunder. I tillegg er det under utvikling 6 filmcases.

9. GRO-programmet

GRO-programmet skal bidra til at flere bedrifter etablert av kvinner og som har et betydelig vekstpotensial får realisert sine prosjekter. Det er gitt tilsagn til bedriftsprosjekter for 10,3 mill kroner. Det er lagt ut beskrivelse av prosjektene på nettet. Disse er brukt i synliggjøring av gode case når IN profilerer GRO og kvinnesatsing. Media har brukt disse. Det gjelder først og lokale aviser, mens det har vist seg vanskeligere å få omtale i landsdekkende media.

På slutten av 2007 ble det reist spørsmål ved om det er tillatt å yte støtte til bedrifter innenfor rammen av Gro-programmet og EØS-avtalen. Inntil videre har en derfor i 2008 stillet ordningen i bero.

10. BIT-programmet

Hensikten med programmet er å modernisere sektorer gjennom å tilrettelegge for effektive prosesser (vareinformasjon og forretningskommunikasjon) i bedriften (horisontale prosjekter) og effektive prosesser mellom produksjon og marked (vertikale prosjekter).

Det har vært åtte operative bransje-, sektor- og internasjonale prosjekter i gang i 2007. Sju av disse er finansiert i 2007.

1. Refeks (IKT Norge) – et bransjeprosjekt
2. BIT Møbel Internasjonal (HSH) – et cross boarder-prosjekt
3. BuildingSmart/BIT Bygg (Boligprodusentene) – nasjonalt og internasjonalt prosjekt i samarbeid med 40 nasjoner
4. BIT Fisk (FHL) – Internasjonalt prosjekt (oppdrett)
5. BIT Næringsmiddel og dagligvare (ECR) - verdikjedeprojekt
6. BIT Grafisk (NHO Grafisk) - verdikjedeprojekt
7. BIT Reiseliv (NHO Reiseliv) - verdikjedeprojekt
8. BIT Kulturhandverk (Norges Gullsmedforbund / NHO Handverk) – prosjekt i samarbeid med flere sektorer (Cross Business-prosjekt)

Alle prosjektene innbefatter pilotbedrifter fra et bredt antall fylker. Over 60 % av pilotbedriftene kommer fra distriktskommuner.

6.1.3 Arbeidsområde 1C - Næringsmiljøer og innovasjonssystemer

Mål for arbeidsområdet

IN skal bidra til utvikling av lokale, regionale og nasjonale næringsmiljø og innovasjonssystemer som gir bedre vilkår for innovasjonsbasert verdiskaping

Generelt

Totalt ble det i 2007 brukt 264,1 mill. kroner i satsingen Nettverksbasert innovasjon og omstilling, mot 210,4 mill. kroner i 2006. Ca 97 mill. kroner ble kanalisert gjennom programmene Arena, NCE og Regional Omstilling og Innlandet 2010, mot 79 mill. kroner i 2006. For nærmere omtale av arbeidet med Regional omstilling, vises det til kapittel 6.4.3.

Totalt er det en økning i ressursbruk i satsingen på ca 25 % fra 2006 til 2007, som er et resultat av et stigende behov for samarbeid mellom bedrifter og utvikling av innovasjonsmiljøer, og en tilsvarende prioritering i Innovasjon Norge. Et eksempel på dette er Marint verdiskapingsprogram, som har stor innsats på nettverksprosjekter, med en økning av innsatsen på dette med ca. 10 mill. kr. i 2007. De andre verdiskapingsprogrammene har også en betydelig nettverks- og samarbeidsprofil. I tillegg har bruken av RDA-midler økt mye på dette området.

Det er et stort behov for langsiktig nettverksbygging i næringslivet over hele landet, noe vi merker gjennom stor etterspørsel etter våre programmer Arena og NCE. For å supplere vårt tilbud på området lanserer vi derfor i 2008 også tjenesten *Bedriftsnettverk*, som vil rette seg mot behovet for å utvikle samarbeid i forretningsmessige nettverk rettet mot internasjonale markeder.

Viktige fokusområder for satsingen er internasjonalisering av klynger/nettverk og kompetanseutvikling, både internt i IN og i forhold til samarbeidspartnere. Gjennom våre kundeeffektundersøkelser har vi registrert at samarbeidsprosjekter øker sannsynligheten for innovasjon.

Arena-programmet

Arena-programmet hadde pr. 1.01. 2008 en portefølje på 20 prosjekter, med 7 nye prosjekter inn og 6 avsluttede i 2007. 553 bedrifter deltok aktivt i Arena-prosjekter i 2007, og 9 av prosjektene hadde samarbeid med ett eller flere av INs utekontorer. Viktige områder for prosjektene har vært globalisering, branding, foresight, klyngeutvikling, læringsprosesser og prosjektlederrollen.

I 2007 ble kundeansvaret for Arena-prosjektene overført til distriktskontorene. Nesten alle Innovasjon Norges distriktskontorer har kundeansvar for ett eller flere Arena-prosjekt. Flere av prosjektene er imidlertid fylkesovergripende, og det er i dag operative Arena-prosjekter i alle landets fylker. Det er forventninger til at overføring av mer ansvar for prosjektene til regionalt nivå vil styrke samspillet mellom Arena og Innovasjon Norges øvrige tilbud som i hovedsak distribueres gjennom distriktskontorene.

I 2006/2007 ble det gjennomført en midtveiseevaluering av Arena. Evalueringen er gjennomført av SNF i samarbeid med NIBR, og evalueringsrapporten ble mottatt i mars 2007. Fra utkastet til sluttrapport hentes følgende:

”Samlet vil vi konkludere med at Arena-programmet har hatt en bra måloppnåelse, og da særlig i forhold til det å forsterke samhandlingsprosesser i de regionale næringsmiljøene noe som på sikt vil styrke miljøenes forutsetninger for innovasjon og økt verdiskaping. Å forvente høy måloppnåelse på alle delmålene er ikke realistisk, men samtidig har Arena

programmet så langt vist større evne til å kombinere flere delmål/målgrupper enn hva som er utbredt i det norske virkemiddelapparatet. Sett i forhold til de ressursene programmet har hatt tilgjengelig og en alternativ bruk av disse ressursene, vil vi konkludere med at programmet har oppnådd gode resultater."

Anbefalingene i rapporten er blitt lagt til grunn for en strategiprosess høsten 2007, som har resultert i et forslag til revidert programbeskrivelse for Arena, hvor bl.a. det regionale ansvaret er forsterket.

Noen viktige utfordringer i programmet fremover:

Programmet må evne å utvikle et faglig støttetilbud som forsterker prosjektenes evne til å realisere sine mål.

Arena-programmets prosjekter, metodikk og erfaringer må utnyttes mer aktivt i virkemiddelapparatets øvrige engasjement for å styrke regionale næringsmiljøers utviklingsprosesser. Det må legges særlig vekt på å utvikle et tett samspill med de forskningsbaserte utviklingsprosjektene i regi av VRI-programmet, som Forskningsrådet introduserte i 2007.

Case: Arena Bil er et nasjonalt klyngeprosjekt som retter seg mot norske underleverandører til bilindustrien.

How can we get over 20 companies to develop good FoU-projects together?

Dette var et sentralt spørsmål i 2007 for Arena Bil. Løsningen ble [PUMA-prosessen](#) (Prosjektutviklingsmøte Arena Bil). Gjennom denne prosessen fikk alle bedriftene muligheten for å spille inn sine FoU-utfordringer til et team av forskere ved SINTEF og RTIM. Dette skapte bakgrunnen for en egen workshop der alle interesserte bedrifter deltok. PUMA dagen ble gjennomført i Innovasjon Norges lokaler i Oslo. Her ble den enkeltes prosjektidé presentert og diskutert. Diskusjonene skapte innsikt i hverandres utfordringer og i fellesskap kom man frem til omforente hovedområder som ble gjenstand for gruppearbeid.

Gjennom et engasjert gruppearbeid valgte man å fokusere på utarbeidelse av to skisser til Forskningsrådets BIA-program som fikk svært gode tilbakemeldinger. Totalt ble det sendt inn 3 BIA-søknader til Forskningsrådet i 2007 med bakgrunn i Arena Bills arbeid.

Norwegian Centres of Expertise (NCE)

Programmet gjennomførte en åpen utlysning i 2007 med sikte på godkjenning av nye NCE-prosjekter. Tre nye prosjekter ble godkjent, og totalt er det nå 9 prosjekter i gang. 385 bedrifter deltok i NCE-programmet i 2007.

For prosjektene som ble godkjent i 2006, har 2007 vært det første fulle driftsåret med en operativ driftsorganisasjon. Det har generelt vært en god utvikling i arbeidet i disse prosjektene. Flere av prosjektene har hatt et høyere engasjement enn planlagt. Prosjektene har gjennomgående hatt stort fokus på aktiviteter med sikte på videreutvikling av sitt langsiktige strategiske fundament, merkevarebygging og profilering.

Kontraktene med de prosjektene som ble godkjent i 2007 ble undertegnet i 4. kvartal 2007. Disse prosjektene har de første månedene hatt fokus på etablering av organisasjonen, utvikling av det strategiske fundamentet og iverksetting av konkrete aktiviteter.

Noen viktige felles områder for prosjektene har vært merkevarebygging og foresight-prosesser. En stor og kritisk utfordring for alle miljøene er å tiltrekke seg kompetent arbeidskraft.

Den store oppmerksomheten om programmet har bidratt positivt til å skape forståelse for betydningen av langsiktige og samarbeidsbaserte strategier for utvikling av konkurranseevne i norske næringsmiljøer.

Programmet har i sin dialog med NCE-prosjektene satt fokus på den lave kvinnedeltakelsen, og pekt på behovet for å gjøre sterkere bruk av kvinners kompetanse i utviklingen av klyngen generelt og i NCE-prosjektet mer spesifikt. Alle prosjektene er oppfordret til å iverksette konkrete tiltak for forsterke kvinners deltakelse i utviklingsprosessene.

Case: NCE Maritime: Avtaleinngåelse mellom NCE Maritime og Romania

NCE Maritime skrev i 2007 en avtale med rumenske myndigheter om et samarbeid mellom NCE Maritime i Ålesund og flere universiteter i Romania. Avtalen ble underskrevet i forbindelse med statsbesøket som Romanias president Trian Basescu gjennomførte i Norge 7. – 9. november 2007. NCE Maritime er et nasjonalt senter for maritim forskning og utvikling som ser det viktig å jobbe internasjonalt, og denne avtalen er et ledd i dette.

Det har allerede vært møter mellom miljøene, bl.a. har representanter fra to rumenske universiteter vært i Ålesund for å se nærmere på hvordan NCE Maritime, Kunnskapsparken og Høgskolen i Ålesund arbeider, og for å konkretisere hvordan samarbeidet skal utvikles i årene framover. De ønsker å lære av miljøet i Ålesund, og har planer om å opprette institusjoner bygget over samme lest som Kunnskapsparken flere steder i Romania. NCE Maritime ønsker å knytte til seg rumensk kompetanse gjennom å tiltrekke seg yngre forskere som jobber innen maritime sektor.

Aker Yards sin betydelige aktivitet gjennom sine to verft i Romania er en viktig årsak til den avtalen som NCE Maritime nå har inngått. En stor del av de skrogene som bygges i Romania

utstyres ved verft på Nordvestlandet. På den bakgrunnen er det ikke oppsiktsvekkende at Romania også har en interesse av å bygge sin egen kompetanse innen skipsutstyr og skipsdesign, og ikke bare være en slags råvareleverandør av skrog og overbygg. Det er nok også grunn til å tro at den rumenske presidenten selv har en viss interesse i denne, da han er utdannet skipskaptein fra Shipping Akademiet i Norge.

Internasjonale flerbedriftsprosjekter

Denne tilskuddsordningen ble avvirket ved utgangen av 2007 og integreres i den nye nettverkstjenesten "Bedriftsnettverk" fra 2008. Hovedmålet med den nye nettverkstjenesten er å oppnå økt konkurransekraft og innovasjonsevne i bedrifter gjennom samarbeid i kommersielt orienterte og strategisk baserte bedriftsnettverk. Erfaringene fra ordningen med internasjonale flerbedriftsprosjekter har gått inn som del av kunnskapsgrunnlaget for utvikling av den nye tjenesten.

Tjenesten Internasjonale flerbedriftsprosjekter var særskilte tilskuddsmidler til internasjonale forretningsutviklingsprosjekter i tidlig fase som ikke naturlig ble dekket av andre virkemidler. Midlene var supplement til bl.a Sektorsatsingene (Helse, Olje & gass mv). Målgruppen var samarbeidsgrupperinger av SMB med vekstambisjoner og gode forutsetninger for å operere internasjonalt. Bedriftene var typisk lokalisert i ulike fylker. De fleste prosjektene hadde 5-10 deltakere. Noen prosjekter var bredere kompetanse- og profileringsprosjekter som berører flere aktører.

Prioriterte formål var; utvikling av ny kunnskap og kompetanse knyttet til markeder, teknologier, innovasjon og kommersialisering, bransje/sectorvise nettverks- og samarbeidsprosjekter og pilotprosjekter knyttet til markeds- og produktutvikling og uttesting prosjekt/nettverksorganisasjon.

Det ble i 2007 bevilget tilskudd på 2,3 mill kroner (UT-INT 659) over kap/post 2421.50 og 0,5 mill kroner (N-INT 780) over kap/post 552.72 til slike prosjekter. Bevilgningene fordeler seg på 6 flerbedriftsprosjekter og er knyttet til bl.a forsvars- og sikkerhetsindustrien, vannkraft og annen fornybar energi og profilering av norsk musikkbransje. Prosjektene er i hovedsak rettet mot Asia og Europa. Til sammenligning

var bevilgningene i 2006 i alt 6 mill kroner fordelt på 17 prosjekter. Lavere bevilgninger i 2007 skyldes i hovedsak at flere prosjekter under arbeid ble utsatt eller falt bort mot slutten av året.

Storbyprosjektet

Gjennom prosjektet tilbys særskilte tilskuddsmidler for å bidra til å nå den nasjonale målsetningen om at Norge skal bli et ledende land på området nyskaping og innovasjon. I tillegg tilbyr vi kompetanse, prosess- og koplingsaktiviteter. I mandatet for prosjektet heter det at "Storbyprosjektet skal bidra til økt innovasjon i hovedstaden og regionale sentra og styrke rollen som motor for regional og nasjonal innovasjon". I prosjektet deltar byene Oslo, Kristiansand, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø.

I 2007 foregikk det en revitalisering av prosjektet som hadde vært uten prosjektleder i seks måneder og som periodevis hadde en noe usikker fremtid. De seks deltagerbyene engasjerte seg med ny glød og Storbykonferansen 14. og 15. november i Kristiansand dannet grunnlaget for nye arbeidsformer. Byene seg imellom ønsket et tettere samarbeid og grunnlaget for mulige fellesprosjekter ble lagt. Den sentrale styringsgruppen for Storbyprosjektet inviterte byene til å komme opp med forslag til fellesprosjekter innen neste samling som skulle finne sted i januar 2008.

Det ble i 2007 kun bevilget økonomisk støtte til Tromsø kommune, som var en av de to byene som ikke hadde mottatt økonomisk støtte til sin lokale storbysatsing tidligere. Søknad fra Kristiansand kom i desember og ble behandlet først i 2008. Ut over dette er prosjektet kun belastet med normale driftsutgifter. Prosjektmidler fra 2006 og 2007 ble etter avtale med KRD overført til 2008 hvor aktiviteten forventes økt betraktelig.